

KASTEEL d'URSEL MAGAZINE

Driemaandelijke uitgave van de Provincie Antwerpen/Kasteel d'Ursel, Hingene | 18de jaargang # 68 | februari–maart–april 2022

PORTRET VAN EEN KNAAP

Beste Vriend,

Een nieuw jaar, een nieuwe start voor het leven in het kasteel en ook ... een nieuwe gedeputeerde. Na het pensioen van Ludwig Caluwé op 1 januari werd ik gevraagd om deel uit te maken van de deputatie. Bij het herschikken van de bevoegdheden is Jan De Haes nu verantwoordelijk voor onder andere Logistiek en Financiën en werd het departement Vrije Tijd en Toerisme aan mij toevertrouwd. Ik kijk er erg naar uit om mee te bouwen aan de provinciale groen- en recreatiedomeinen in het algemeen en het kasteeldomein d'Ursel in het bijzonder.

De voorbije jaren heb ik de metamorfose van het park met eigen ogen gezien. Het is nu belangrijk om dit hoge niveau van beheer en onderhoud te verzekeren voor de toekomst. Ook de vele activiteiten in het kasteel heb ik vanop afstand gevolgd. Ik kijk er nu al naar uit om rond Pasen de toeristische ontsluiting te lanceren, met de escape games, de wandelbrochure en het infopunt in het poortgebouw waarover je verderop meer kan lezen. En natuurlijk ben ik ook erg benieuwd naar de tentoonstelling *PRINT&PAINT*. Bedankt voor jullie sympathie voor het kasteel en graag tot binnenkort ... in Hingene!

Namens de deputatie,

MIREILLE COLSON

bevoegd voor toerisme, recreatie- en groendomeinen

COLOFON Kasteel d'Ursel
Wolfgang d'Urselstraat 9
2880 Hingene
www.kasteeldursel.be
T 03 820 60 10
info@kasteeldursel.be
IBAN BE54091018504797
BIC GKCCBEBB

Het magazine van het Kasteel d'Ursel is een uitgave van de deputatie van de provincieraad van Antwerpen: Cathy Berx, gouverneur-voorzitter, Luk Lemmens, Kathleen Helsen, Jan De Haes & Mireille Colson, leden en Maarten Puls, provinciegriffier

Jaargang 18, nummer 68,
februari-maart-april 2022

Redactie: Koen De Vlieger-De Wilde en Veerle Moens, met medewerking van Marcel De Cock, Carlo Siau en Baudouin d'Ursel

Vormgeving: Frederik Hulstaert

Druk: Antilope De Bie Printing, Duffel

Oplage: 5.100 exemplaren

Dit magazine werd gedrukt op milieuvriendelijk papier met FSC®-certificaat en verpakt in milieuvriendelijke folie.

ISSN 1781-4464

KASTEEL d'URSEL MAGAZINE

Blijf op de hoogte

Neem een gratis abonnement op dit Magazine via info@kasteeldursel.be of schrijf je in voor onze digitale nieuwsbrief via www.kasteeldursel.be. Zo krijg je automatisch de digitale versie van dit Magazine. Op onze website vind je ook alle Magazines die sinds 2005 zijn verschenen.

Kasteelheer voor één dag

Huur het kasteel en nodig je gasten uit in een schitterend kader. Tarieven en voorwaarden vind je op www.kasteeldursel.be.

Steun het kasteel

Dankzij onze projectrekening bij de Koning Boudewijnstichting is een gift aan het kasteel fiscaal aftrekbaar (vanaf 40 euro). Wil je helpen bij de verdere verfraaiing, de inrichting en het onderhoud van het kasteel en het park? Stort dan jouw gift op rekening BE10 0000 0000 0404 (BIC: BPOTBEB1) van de Koning Boudewijnstichting met als gestructureerde mededeling 128/3297/00095. Alvast hartelijk dank!

Een waaier van Antonine

‘Ik ben geïnteresseerd in de grote adellijke families, zoals Arenberg, Merode, Croÿ, Ligne en Ursel’, mailde Bert Dams uit Westerlo. ‘Bij mijn laatste zoektocht op eBay ontdekte ik een beschilderde handwaaier uit 1894, gesigneerd MUN – URSEL. Is dit niet de handtekening van Antonine de Mun, de echtgenote van Joseph, zesde hertog d’Ursel? En zou het niet interessant zijn om deze waaier toe te voegen aan de collectie van het kasteel?’

Zowel Antonine de Mun als haar dochter Henriëtte d’Ursel waren getalenteerde penseelprinsessen. Hun tekeningen, aquarellen of schilderijen werden ingebonden in boekjes, ingelijst in kaders of ingepast in kamerschermen. Veel van hun werken zijn nog bewaard bij hun nakomelingen, sommige werden in bruikleen gegeven aan het kasteel en regelmatig kunnen we zelf ook iets aankopen. Deze waaier past inderdaad perfect in onze collectie en korte tijd later was hij aangekocht en onderweg van Nantes naar het kasteel van Hingene.

Het handvat is van parelmoer en hoewel het papieren gedeelte sterk beschadigd is, zijn de scènes nog goed te zien. Zoals wel vaker vond Antonine haar inspiratie in de 18de eeuw, die toen al honderd jaar voorbij was. Centraal in een geïdealiseerd parklandschap zien we een dierentemmer, omringd door gedresseerde honden en een aapje. Ze dansen op het ritme van de tamboer. Links en rechts worden ze bekeken door elegant geklede dames en een heer (hoewel het groepje vooral aandacht heeft voor zichzelf). In 1894 maakte de hertogin naast deze relatief eenvoudige waaier ook enkele van haar mooiste familieportretten in olieverf. Dat illustreert mooi hoe veelzijdig het talent en hoe breed de artistieke interesse van Antonine was.

Bomen en banken

Vier *Liquidambar* ‘Worplesdon’, een *Juglans regia*, een *Magnolia kobus*, een *Quercus petraea*, een *Zelkova serrata* en een meerstammige *Betula papyrifera*: half november gingen deze bomen allemaal in de grond. We kozen soorten met een bijzondere bloei of bladkleur, die goed bestand zijn tegen de klimaatopwarming. Op het grasveld ten oosten van de nieuwe parking krijgen ze alle ruimte om uit te groeien tot prachtige solitaires.

Bij de nieuwe bomen plaatsen we binnenkort drie parkbanken. Ook langs de grasvelden in de buurt van het kasteel, aan de oevers van de grote walgracht en in de platanendreef komen er zes extra banken. Zo is er meer plaats om zittend te genieten van het park en wie minder goed te been is, kan een langere wandeling maken met meer rustpunten onderweg.

Tot slot krijgen ook deze banken een extra betekenis als herinneringsbank. Wie een bijzondere band heeft met het kasteel of een blijvende herinnering wil aan een geboorte, een jubileum of een overledene kan een bank adopteren. Mail voor meer informatie naar info@kasteeldursel.be.

Logeren in stijl

Het prachtige portret op de cover van dit Magazine maakt Antonine de Mun nog in de kleine salon van het kasteel, maar begin 1879 verhuist ze haar ezels, doeken en verf naar een nieuw gebouwd huisje in een uithoek van het park. Op de bel-etage komt het ideale atelier: een grote open ruimte met een plankenvloer en een hoog plafond. Gedurende bijna vijftig jaar is het atelier een geliefde plek van Antonine.

Na haar overlijden in 1931 wordt het gebouwtje achtereenvolgens gebruikt als scoutslokaal, als noodopvang bij de overstroming van 1953 en als feestzaaltje van de lokale harmonie. Nadien verzinkt het atelier in een diepe slaap, af en toe onderbroken door spelende kinderen, rondhangende jongeren en vanden. Pas in 2018 krijgt het atelier een nieuw leven als stijlvolle vakantiewoning voor acht personen. Het souterrain en de zolder bieden plaats aan vier slaapkamers en drie badkamers. In het voormalige atelier op de bel-etage is er een open keuken en een salon met uitzicht op het park. Wil je ook komen logeren bij Antonine? Kijk dan snel op www.ateliervanantonine.be.

Portret van een knaap

In 1874 poseerde de achtjarige Léo d'Ursel voor zijn schoonzus Antonine de Mun, zesde hertogin d'Ursel. Dankzij Léo's eveneens achtjarige achterachterkleinzoon keert het portret tijdelijk terug naar de kleine salon, de plek waar het 150 jaar geleden werd geschilderd.

'Het doek is met voorsprong het grootste portret dat Antonine ooit maakte en ze werkte er bijna twee jaar aan, zegt Wendy Wiertz. In 2013 was ze curator van de tentoonstelling *Vrouwen met stijl* en nu is ze als postdoctoraal onderzoeker verbonden aan de Noord-Engelse Universiteit van Huddersfield. 'Antonine schilderde de jonge Léo frontaal, ten voeten uit en levensgroot. Met een bos op zijn wangen en zijn armen gekruist voor zijn borst kijkt hij ons kalm aan. Hij draagt een bijna volledig zwarte outfit: een hoed, een fluwelen jasje, een strik om de heupen, een kniebroek, kousen en schoenen. Door het donkere pak komen de witte kraag van het hemd, dat hij onder het jasje draagt, en de blanke huid goed naar voren. Niet alleen door de grootte is dit portret uniek in het oeuvre van Antonine. Normaal kiest ze voor een neutrale achtergrond, maar hier geeft ze de kleine salon in detail weer: de vloerbekleding, de kast met boeken en Chinese vazen, een stukje van een portret, een sofa en de katoenen wandbespanning.

Antonine de Mun, *Portret van Léo(n-Léopold)*, graaf d'Ursel (1867–1934), olieverf op doek (1874–1875)

© Collectie Léon-Léopold d'Ursel

Het is ook opvallend dat Antonine dit grote schilderij realiseert nog voor ze een eigen atelier in het park heeft, want dat wordt pas in 1878 gebouwd.'

'De katoenen bespanningen in het kasteel zijn zeldzaam, zegt Frieda Sorber, co-curator van *PRINT&PAINT*, 'en het is nog uitzonderlijker dat we ze ook terugvinden op eigentijdse schilderijen. Voor de komende tentoonstelling hebben we er meerdere ontdekt, vooral bij afstammelingen van gravinnen d'Ursel die in de 19de eeuw met Franse edellieden zijn getrouwd. De wandbespanning is ongeveer honderd jaar oud wanneer Léo ervoor poseert. Het hoofdmotief bestaat uit verticale banen met bloemenslingers en ranken op een witte grond. Er zijn meerdere boorden rond gestikt: een brede van blauw bedrukt katoen met kleine bloemen en twee smalle met blauwe strepen en zigzagmotieven van bloemen en druiventrossen. De originele stoffen zijn maar fragmentarisch bewaard en tonen we in de tentoonstelling.

De kamer zelf werd gestoffeerd met reproducties in de frisse, oorspronkelijke kleuren. Ik ben blij dat we het portret kunnen tonen op de plek waar het werd gemaakt, samen met zowel de oude als de nieuwe wandbespanning.'

Maar wie is de blozende knaap en hoe is het hem verder vergaan? Niemand beter om dat aan te vragen dan Baudouin d'Ursel, de historicus van zijn familie. 'Léon Léopold Marie d'Ursel wordt geboren op 7 augustus 1867. Zijn vader Léon, vijfde hertog d'Ursel, is dan 61 jaar, zijn moeder, Henriëtte d'Harcourt pas 39. Zijn voornamen dankt de boreling aan zijn vader, maar ook aan zijn peter en zijn meter: koning Leopold II en koningin Maria Hendrika. Zijn tante Caroline schrijft verheugd aan vader Léon: "Keizerin Maria Theresia was de meter van jouw grootvader. Haar achterkleindochter zal nu meter worden van het kindje. Deze mooie parallel doet me veel plezier."

'Léo – want zo noemt iedereen hem – is de benjamin van een kroostrijk gezin. Zijn halfzus Magdelaine, prinses de Croÿ, is 33 jaar ouder en heeft zelf al kinderen. Zijn halfbroer Henri is 28 jaar ouder en zijn broer Joseph, die de zesde hertog zal worden na het vroegtijdig overlijden van Henri, is 19 jaar ouder. Léo heeft nog twee grote zussen – Sophie en Juliette – terwijl Carola en Marguerite allebei op 14-jarige leeftijd overlijden. In 1872 trouwt Joseph met Antonine de Mun. Ze beschouwen Léo als hun oogappel en later wordt hij voor beiden een vertrouwenspersoon.'

'Léo's jeugd is dezelfde als die van zijn broers: eerst krijgt hij les van een huisleraar, natuurlijk een geestelijke, daarna gaat hij naar het college en ten slotte volgt hij gedurende drie jaar de kandidaturen in de letteren en wijsbegeerte. Wanneer hij aan de universiteit van Leuven begint, krijgt hij een lange brief van zijn moeder, een predikant waardig. Ze herinnert hem aan de principes die hij moet naleven en besluit: "Vraag om nederigheid, vraag erom zonder moe te worden; wees een

Léo d'Ursel in zijn kamer op de tweede verdieping van het kasteel · © Association de la Famille d'Ursel

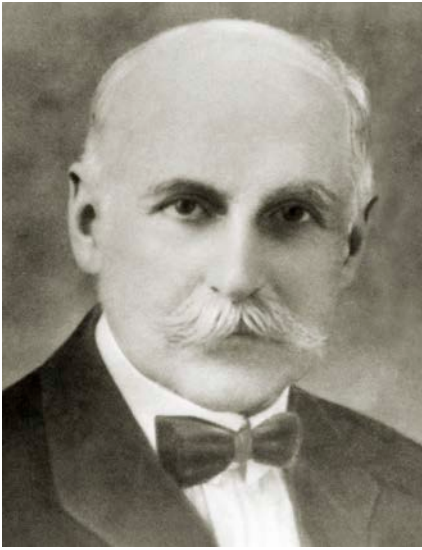
goed christen, een man van eer. Denk aan God, die overal over je waakt, en roep de Heilige Maagd aan, onze toevlucht in moeilijkheden; denk aan je vader, van wie je hier op aarde helaas verstoken bent, maar die je altijd zal steunen; denk aan mij, die zoveel van je houdt, mijn lieve kind, en die vertrouwen moet hebben in je toekomst.” Stel je voor dat ouders tegenwoordig zo'n preek voor hun kinderen zouden houden. In het beste geval zou het zijn: “Slaag en verdien veel geld door je buurman te verpletteren als het moet.” *O tempora, o mores!*

Voor een jongen uit een familie als de zijne zijn er in die tijd niet zoveel beroepskeuzes: het leger, de hoge administratie of de diplomatie. ‘Voor Léo wordt het de diplomatie,’

zegt Baudouin d'Ursel, ‘een weg die hij onmiddellijk kan inslaan omdat hij geluk heeft: hij trekt een goed nummer en moet geen militaire dienst doen. In 1891 wordt hij benoemd tot secretaris van de diplomatieke vertegenwoordiging in Berlijn en is hij aanwezig bij het bezoek dat koning Leopold II aan die stad brengt. Het is moeilijk om het vervolg van zijn carrière precies te reconstrueren, maar we kunnen wel achterhalen dat hij tussen 1892 en 1898 gestationeerd is in Rome, Lissabon, Constantinopel en Parijs. Van 9 april 1898 tot 20 augustus 1899 is hij op missie in Rio de Janeiro. We weten dat heel precies, omdat alle brieven die zijn moeder naar Brazilië stuurt, bewaard én genummerd zijn. Het zijn er 74 en samen vormen ze een kostbare getuigenis van het familie-

leven tijdens deze korte periode.’ Tussen zijn zendingen door kan Léo altijd terecht in Hingene, zoals blijkt uit een erg ontspannen foto van hem in een ruime kamer op de tweede verdieping.

In 1900 keert Léo d'Ursel terug naar Berlijn. ‘Op 33-jarige leeftijd is hij nog steeds ongehuwd. Enkele jaren eerder had hij wel een Romeinse jongedame ontmoet die een grote indruk op hem maakte. Agnes Aldobrandini, dochter van de prins van Sarsina, is echter al verloofd met zijn vriend, graaf Alexander Esterhazy, en ze trouwt met hem, tot grote spijt van Léo. In de jaren die volgen stelt zijn moeder, Henriëtte d'Harcourt verschillende kandidates voor, maar ze laten hem allemaal onverschillig. Tot zijn schoonzus

Léo d'Ursel in 1919 · © Bernard d'Ursel

Antonine de Mun – erg bedreven in dit soort van zaken – er zich mee bemoeit. In gloedvolle bewoordingen beveelt ze haar eigen nichtje Jeanne aan, de 18-jarige dochter van graaf Roger de Francqueville en Marie de Mun, de zus van Antonine: “Het is een mooi meisje, intelligent, spiritueel, heel eenvoudig opgevoed. Bij haar huwelijk zal ze 20.000 francs krijgen en later zal ze nog veel meer erven. En alle Francquevilles zijn gek op jou, te beginnen met Roger.”

“Zag Jeanne het zelf zitten? In het begin zeker niet, als we haar jongere zus Antonine (uiteeraard genoemd naar de gelijknamige tante) mogen geloven. Ze schrijft dat Jeanne geen gevoelens koestert voor Léo, of toch niet meer dan voor de andere mannen die haar worden voorgesteld. Is de passie groter langs de kant van Léo? Dat is verre van zeker. Een paar dagen voor zijn verloving schrijft hij aan zijn moeder in bewoordingen die niet wijzen op uitzinnig enthousiasme: “Ze hebben me over Jeanne de Francqueville verteld. Ik heb ja noch nee gezegd. Het meisje is aardig en goed opgevoed. Zij schijnt een uitstekend karakter te hebben, krijgt 20.000 francs en zal er later 51.000 hebben. Het nadeel is, naar mijn mening, haar afstamming.”

Het is opnieuw Antonine de Mun die de impasse doorbreekt, zo lezen we in de memoires van haar nichtje Antonine. ‘Er werden ontmoetingen geregeld, maar er kwam weinig schot in de zaak. Op een zekere dag merkte mijn tante dat die twee elkaar argwanend aanstaarden en riep ze plotseling: “Maar kijk, jullie hebben elkaar dus niets te zeggen!” Het was de vonk die mijn toekomstige schoonbroer nodig had om zijn liefde te verklaren en het begin van de verloving.’ ‘Soms komt de honger met het eten,’ zegt Baudouin d’Ursel, ‘want uit Jeannes latere correspondentie blijkt dat zij een grote liefde koesterde voor haar “oude man”, zoals ze Léo noemde - hij was inderdaad 13 jaar ouder dan zij - maar ook dat zij een bijtende humor had en een grofheid die soms verrassend was voor een “aardig en welopgevoed meisje”’.

In haar memoires beschrijft Hedwige d’Ursel Jeanne als een ‘fijne, soepele persoon met een lome gratie uit een ander tijdperk. Slecht opgeleid en zonder enig praktisch inzicht, was ze niet geschikt voor de diplomatieke levensstijl [...] terwijl ze bovendien in slechte gezondheid verkeerde en vijf zonen moest grootbrengen.’ ‘Het was ongetwijfeld de slechte gezondheidstoestand van Jeanne die Léo deed besluiten in Brussel te blijven in plaats van verschillende posten in het buitenland te bekleden, wat gebruikelijk is in een diplomatieke carrière. Van 1908 tot 1919 was hij kabinetschef van de Minister van Buitenlandse Zaken. In 1912 vertegenwoordigt hij de koning bij de begrafenis van Frederik VIII van Denemarken en twee jaar later wordt hij bevorderd tot de rang van Buitengewoon Gezant en Gevolmachtigd Minister van de Eerste Klasse. Tijdens de Eerste Wereldoorlog blijft Léo in Brussel, terwijl Jeanne en de kinderen naar hun grootouders in Frankrijk gaan. Ook de minister vlucht naar Frankrijk en je kan je afvragen welke rol een kabinetschef dan nog kan spelen. Het is wel zeker dat Léo, door in Brussel te blijven, veel diensten kan bewijzen aan zijn familie.

Hij regelt hun zaken en hij waakt discreet over het hôtel d’Ursel, het kasteel van Hingene en dat van Bercuit, die de oorlog alle zonder te veel schade zijn doorgekomen, besluit Baudouin d’Ursel.

In 1921 wordt Léo alsnog ambassadeur bij het Vaticaan. ‘Geen moment te vroeg!’, roept Antonine in een van haar brieven. In 1927 verwijst ze in een andere brief naar de toestand van Jeanne: ‘Gravin Léo verkeert nog steeds in een zeer slechte gezondheid en het vergt veel geduld, vooral nu zij zich zou moeten verheugen over het charmante huwelijk van haar zoon.’ Vanaf 1930 is Léo opnieuw kabinetschef op het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Jeannes gezondheid gaat verder achteruit en ze overlijdt op 28 januari 1931 in Parijs, drieënhalve maand voor Antonine de Mun die haar indertijd heeft gekoppeld aan Léo. Hij blijft werken als kabinetschef, maar sterft drie jaar later totaal onverwacht tijdens een reis naar Frankrijk.

Jeanne en Léo hadden één dochter, Hélène, die overleed op 19-jarige leeftijd, en vijf zonen waarvan er vier vrijgezel bleven: Xavier, Guillaume, Marc en Bertrand. Enkel Bernard trouwde, met Thérèse de Ligne, en hun zeven kinderen zorgden voor een groot nageslacht. Eén van de jongste telgen werd in 2014 genoemd naar zijn betovergrootvader Léon-Léopold. Zijn levensgroot portret bevindt zich nog steeds bij zijn nakomelingen en zo werd Léon-Léopold d’Ursel officieel de jongste bruikleengever van *PRINT&PAINT*: even oud als zijn betovergrootvader toen die poseerde in de kleine salon. ■

KOEN DE VLIEGER-DE WILDE
Kasteel d’Ursel

TENTOONSTELLING

PRINT & PAINT

350 jaar bloemen op katoen

Vanaf 26 mei kan je onze unieke collectie beschilderde en bedrukte katoenen stoffen komen bewonderen. Enkele kamers zijn voor het eerst publiek toegankelijk.

We combineren dit bijzondere verhaal met tientallen bruiklenen van het Antwerpse ModeMuseum, nooit eerder getoonde interieur-zichten en werken van hedendaagse kunstenaars.

Cecilia Paredes ging aan de slag met het 19de-eeuws motief met vogels en bloemen

Liefde voor katoen

In vijftien kamers van het kasteel zijn de muren bespannen met zogenaamde sitsen. Dat zijn katoenen stoffen die in India of Europa werden beschilderd of bedrukt. De oudste stukken dateren uit het midden van de 17de eeuw en de jongste werden pas in 1967 geplaatst. Allemaal samen vormen ze een unieke collectie: in geen enkel kasteel in Europa zijn er meer sitsen te vinden dan in Hingene.

PRINT & PAINT vertelt waar deze liefde voor beschilderd en bedrukt katoen vandaan komt. In de 16de eeuw werden de eerste sitsen ingevoerd uit India. De motieven met exotische planten en bloemen spraken tot de verbeelding, de stoffen waren veel dunner dan wol of linnen en ze behielden hun heldere kleuren zelfs na veelvuldig wassen. Het succes nam toe vanaf de 17de eeuw, toen de grote handelscompagnieën zorgden voor een permanente aanvoer. Naast de dure, veelkleurige en met de hand beschilderde stoffen voor

de elite importeerden ze ook bedrukte stoffen met slechts enkele kleuren die werden gekocht door de lagere klassen. De sitsen werden gebruikt als kledingstoffen, maar ook als spreien, tafelkleden, meubelstoffen, gordijnen en wandbespanningen. Om tegemoet te komen aan de groeiende vraag ontstonden er vanaf de 18de eeuw ook in Europa katoendrukkerijen.

Technologie, chemie en restauratie

In de tentoonstelling maak je kennis met de technologische en chemische aspecten van het productieproces. Hoe werden de stoffen beschilderd of bedrukt en hoe ontstonden de verschillende kleuren? Je ziet 18de-eeuwse drukblokken, stalenboeken en kleurstoffen, maar ook een opmerkelijk werk van de Indiase kunstenaar Renuka Reddy uit Bangalore. Ze schilderde een reproductie van een wandbespanning uit het kasteel en ze bewaarde een staal van elk van de tien (!) stadia die er nodig zijn om een sits te maken.

Ook het verhaal van de restauratie komt aan bod. Toen de provincie het kasteel in 1994 kocht, konden de wandbespanningen maar op het nippertje worden gered. Terwijl het kasteel stapje voor stapje in ere werd hersteld, bleven ze bewaard in verschillende depots. Voordat de sitsen konden worden teruggeplaatst, werden ze zo veel als mogelijk gereinigd en ontsmet. Beeldbewerker Frederik Hulstaert reconstrueerde ontbrekende stukken die digitaal werden gedrukt. Textielrestauratrice Jefta Lammens naaide de nieuwe stukken in de oude stoffen, herstelde minutieus alle scheuren en gaten en voorzorg alle panelen van een beschermend gaas. In enkele kamers waren de historische bespanningen te sterk beschadigd en kwam er een digitale reproductie in de frisse, oorspronkelijke kleuren.

Adellijke bruiklenen

Uit andere, nog bewoonde, kastelen weten we dat naast de wanden ook de overgordijnen,

Caroline d'Ursel (?), Auguste d'Ursel in zijn appartement op de tweede verdieping in het kasteel van Hingene (ca. 1847–1860) · © Château d'Ursel, Durbuy · foto © Frederik Hulstaert

bedgordijnen, spreien, kussens en meubelbekledingen bespannen waren met katoen. Dat is goed te zien op foto's en meubels uit 'la chambre de la belle indienne' in het kasteel van Hex en het salon van het kasteel van Attré.

Verder ontdek je enkele nooit eerder getoonde schilderijen die we terugvonden bij afstammelingen van de 19de-eeuwse bewoners. Zowel Léo d'Ursel als zijn achternichte May poseerden in de kleine salon. Je kijkt binnen in de slaapkamer van Caroline d'Ursel en twee aquarellen tonen het appartement van Auguste d'Ursel, terwijl hij gemoedelijk zijn krant zit te lezen. De wandbespanningen in zijn alkoof waren bewaard, maar die van de muren niet. Dankzij deze aquarellen weten we dat hetzelfde motief de hele kamer sierde en konden we haar het oorspronkelijke uitzicht teruggeven.

De grote salon werd verschillende keren afgebeeld. Een prachtige gouache toont de kamer toen ze nog behangen was met sits en gevuld met bijpassende meubels. Ook na de plaatsing van het roze Chinese behang bleef de salon een geliefd onderwerp voor aquarellen. Een zeldzame rol behang die nooit werd opgehangen, heeft nog de felle kleuren van meer dan 150 jaar geleden. Bij het blauwe Chinese behang tonen we de brief die twee gravinnetjes er in 1877 achter verstopten.

Bloemen op kleding

Voor het bespannen van wanden werden in de 18de eeuw vooral sitsen met grote motieven gekozen, zoals bijvoorbeeld levensbomen. De familie d'Ursel maakte echter een andere keuze. In Hingene vinden we uitsluitend kleine motieven van bloemen en planten, die normaal als kledingstof werden gebruikt.

Dat blijkt duidelijk uit de tientallen bruiklenen van het Antwerpse ModeMuseum, deels afkomstig uit de vroegere privécollectie van Jacoba de Jonge. In het hele kasteel vind je sjaals en sjerpen, stalen en sjablonen, jakken en japonnen, rokken en capes, een gilet, een kamerjas en een mysterieuze kraplap. Ze illustreren hoe er in Europa werd geëxperimenteerd met druktechnieken op stof, maar vooral hoe immens populair sitsen waren in de 18de en de 19de eeuw.

Een verrassende kijk

Net als in onze vorige tentoonstellingen *SWEET 18. Hedendaagse kunst, mode en design geïnspireerd door de 18de eeuw* en *The Beauty of the Beast. Dierenkunst van oude en nieuwe meesters* combineren en confronteren we het historische verhaal met werk van hedendaagse kunstenaars en ontwerpers. We kozen zowel voor jonge textielkunstenaars als voor gevestigde

Links: een laat 18de-eeuwse kamerjas die door heren van stand op informele momenten werd gedragen · © Jacoba de Jonge
Rechts: Emilie Faïf, *Excroissance* (2006) · © Emilie Faïf

waarden uit andere disciplines. Soms is de inspiratie erg letterlijk, soms zijn de verwijzingen eerder subtiel. De hedendaagse kunst biedt een verrassende kijk op de technieken, patronen en kleuren uit het historische luik van deze tentoonstelling.

De Peruviaans-Amerikaanse kunstenaar Cecilia Paredes ging aan de slag met het 19de-eeuws motief met vogels en bloemen dat ooit het kabinet van de hertogin sierde. Haar werk is het campagnebeeld van *PRINT&PAINT*. Verder ontdek je werk van Les Monseigneurs (BE), Bruno Cattani (IT), Pablo Piatti (AR), Kristine Fornes (NO), Alice Pilastre (FR), Isabel Devos (BE), Camille Dufour (BE), Aiko Tezuka (JP), Clothilde Gosset (FR), Elise Peröi (BE), Emilie Faïf (FR), Dirk van Saene (BE), Dries Van Noten (BE), Elsje Janssen (BE) & Markus Akesson (SE).

PRINT&PAINT.

350 JAAR BLOEMEN OP KATOEN

PRAKTISCH

Van 26 mei tot en met 9 oktober 2022

Toegang 12 euro · gratis voor kinderen t.e.m. 12 jaar

INDIVIDUELE BEZOEKERS

Individuele bezoekers zijn welkom op zon- en feestdagen, telkens van 13 tot 18 uur. In de zomerbar kan je nagenieten met een Cuvée Antonine.

GROEPSBEZOEK

Op alle andere dagen ontvangen we groepen onder leiding van een gids (na reservatie). Voor of na de rondleiding geniet je in de spiegelzaal van een glaasje cava, koffie met taart, een degustatie met Cuvée Antonine of een uitgebreide afternoon tea.

RONDLIEDING VOOR INDIVIDUELE BEZOEKERS

Op donderdagen 28 juli en 25 augustus organiseren we om 14 uur een rondleiding voor individuele bezoekers. Hiervoor kan je individueel of met enkele personen inschrijven. Wij stellen dan zelf een groep van 15 personen samen en reserveren een gids. Na de rondleiding sluit je af met een afternoon tea.

Voor meer informatie, reservatie of een programma op maat kan je terecht op www.kasteeldursel.be of 03 820 60 10.

‘Als je Mozart zingt, word je als zanger snel in een keurslijf geduwd’

Een gekleurd en frêle programma. Daarmee pakt Het Collectief uit. Het Brusselse ensemble katapulteert ons naar het Frankrijk van de vorige eeuw, samen met sopraan Katrien Baerts als *special guest*. Van de exotische *Chansons madécasses* van Maurice Ravel tot de glasachtige klanken van levende legende Kaija Saariaho.

Het Collectief dat geen collectief is

Een kleine toevalligheid in 1998 gaf Het Collectief een duwtje in de rug. ‘Onze eerste concertreeks vond plaats in het Oratoriënhof, een cultureel centrum in Leuven,’ vertelt Thomas Dieltjens. ‘Het is een café waar op de zolderkamer een piano stond. Daar vonden toen een vijftal concerten per jaar plaats, maar net op dat

moment wilden de organisatoren ermee ophouden. Dat vonden Toon Fret (fluitist van Het Collectief, red.) en ik jammer. We hadden als jong ensemble al weinig kansen om op te treden. Dus dachten we: laten we die concertreeks zelf beheren. Elke maand speelden we een nieuw programma, telkens met repertoire uit de 20ste eeuw dat we soms niet eens kenden of nog nooit hadden gespeeld.’

Ook de naam van het ensemble heeft een bijzondere geschiedenis. ‘In Spanje kennen ze ons als *El Het Collectief* en in Duitsland spreken ze over *das Het Collectief*’, grapt Dieltjens. ‘De naam komt in de eerste plaats voort uit de onwil om nog maar eens een mythologische figuur of een Italiaanse term te kiezen. Tegelijkertijd kozen we de naam omdat we ons niet wilden beperken tot vijf muzikanten. Het Collectief zou openstaan voor samenwerkingen. Maar na het harde werk voor

die eerste concertreeks hadden we het gevoel dat niet zomaar elke muzikant erbij kon. De naam is gebleven, maar we hebben niet de structuur van een collectief.’

Sopraan Katrien Baerts was een tiener toen Het Collectief begon op te treden. Ze werken ondertussen al jaren regelmatig samen. Waar leerden ze mekaar kennen? ‘Mag ik het vertellen’, vraagt ze met een glimlachje erbij aan Dieltjens. ‘Hij was de pianobegeleider tijdens mijn ingangsproof viool aan het Koninklijk Conservatorium van Brussel. Nadien werd hij ook voor zang mijn kamermuzieklerkracht. In de laatste jaren van mijn studietijd had ik ook interesse voor muziek uit de 20ste eeuw. Met mijn pianist had ik een project rond *Harawi* van de Franse componist Olivier Messiaen. Dat is een liedcyclus die ongeveer een uur duurt. Voor een student is dat een opvallende keuze. Alleen al omwille van de omvang is het een uitdaging.

Ik vermoed dat Thomas die muziek ook niet elke dag in de klas te horen kreeg ... En net nadat ik in Brussel was afgestudeerd, trad ik voor de eerste keer met Het Collectief op.'

Muziek zoekt publiek

In 2011 nam Baerts deel aan de Koningin Elisabethwedstrijd. Het was een editie met een plottwist. In de halve finale ontstond een muzikale rel rond het plichtwerk. De wedstrijdjury oordeelde dat *Speechless song, being many, seeming one* van wijlen componist Luc Brewaeys 'te moeilijk' was, ondanks de goedkeuring van het artistieke comité. 'Ik heb een dubbel gevoel bij mijn deelname. Ik weet nog goed dat ik boos was toen de jury het opgelegde werk schrapte. Dat lied was voor mij de enige uitstap naar het hedendaagse repertoire. Zonder het werk van Brewaeys had ik een programma met alleen maar aria's en liederen die makkelijk vergelijkbaar zijn. Het voelde alsof ik een stukje van mezelf niet heb kunnen tonen.'

Ook Het Collectief heeft een brede kijk op muziek uit de vorige eeuw. Geen componist uit die periode gaat het ensemble uit de weg. Maar niet iedereen is te vinden voor alle muziek uit de 20ste eeuw. Dat ontdekt Dieltjens ook in zijn kamermuziekklas. 'Ik hoor vaak bij studenten dat ze nieuwe muziek niet tof vinden. Ik vraag er dan altijd meteen bij of ze wel weten hoeveel kamers dat huis heeft? Ik ben er rotsvast van overtuigd dat ze iets zullen vinden wat ze wel de moeite waard vinden om te spelen. En dat geldt ook voor elke muziekliefhebber.'

'Voor mij is het een niche waar ik ben ingerold om twee verschillende redenen', gaat Baerts verder. 'Enerzijds door mijn achtergrond als violiste. Dat helpt me enorm om minder vaak gespeelde of ingewikkelde muziek aan te pakken. Anderzijds vind ik het heerlijk om te zingen voor een publiek dat niet vooringenomen is. Wanneer je Mozart zingt, hebben de mensen in de zaal vaak een idee over hoe het zou moeten klinken. Voor je het weet

word je als zanger in een keurslijf geduwd. Als ik muziek zing waarbij het publiek een minder duidelijk beeld heeft, dan voel ik me vrijer om te doen wat ik zelf wil.'

Een Finse in Parijs

Het aperitiefconcert in het kasteel baadt in Franse sferen. *Chansons madécasses* van Ravel is het bekendere werk op het programma. Baerts heeft mooie herinneringen aan deze liederen: 'Toen ik als student een concert wilde organiseren rond *Harawi* van Messiaen, stond dat werk ook op het programma. Die avond speelde Toon, de fluitist, mee en het was een van de eerste stukken die ik later als professionele zangeres bij Het Collectief zong.'

'De instrumentale samenstelling bepaalt grotendeels ons programma', pikt Dieltjens in. 'Fluit, cello en piano geven je toegang tot een ander soort repertoire dan wanneer we werken met bijvoorbeeld klarinet, viool en piano. De combinatie fluit en cello roept het meer gekleurde en frêle repertoire van de Fransen op. Ravel en Claude Debussy vormen het vertrekpunt van dit programma om uiteindelijk terecht te komen bij Kaija Saariaho.'

Haar opvallende naam is gevallen. De Finse componiste is berucht voor haar eeuwige bescheidenheid. Een kenmerkende anekdote: Saariaho vertelde ooit dat ze als kind al muziek in haar hoofd hoorde. Alsof er onophoudelijk een radio aanstond. Nadat ze haar eerste muziekstukjes op papier had gezet, las ze een biografie van Wolfgang Amadeus Mozart. Ze kon het niet laten om na te gaan wat Mozart op haar leeftijd bij elkaar geschreven had. Het jonge meisje vond het antwoord té duizelingwekkend. Ze dacht dat ze nooit componiste zou worden. Het muziekpapier ruilde ze in voor tekenpapier en potloden. Toch bleef de muziek door haar hoofd spoken.

Die onzekerheid speelde haar ook parten tijdens de ingangsproof aan de prestigieuze Sibelius Academie. Ze studeerde uiteindelijk compositie aan het Conservatorium van Helsinki en in het begin van de jaren

1980 trok ze naar het IRCAM in Parijs, een van de meest voorname instituten voor nieuwe muziek. In 2000 – Saariaho was toen 48 – werd ze op slag wereldberoemd. Haar eerste opera *L'amour de loin* was dé productie op de Salzburger Festspiele. Thomas vertelt nog dat Saariaho de Franse muziekgeschiedenis met iconen als Claude Debussy en Olivier Messiaen verderzet. 'Naar mijn gevoel is zij in hart en ziel een Franse componiste. Het is niet toevallig dat ze een groot deel van haar leven in Parijs doorbracht. Tot op vandaag krijgen we regelmatig nieuwe muziek te lezen die klinkt als Saariaho. Bij Het Collectief maken we dan de reflex om terug te keren naar de bron. Dan ben je bij haar aan het juiste adres. Saariaho schrijft zonder twijfel de meest originele spectrale muziek! Haar ideeën zet ze op een directe en kleurrijke manier op papier. En dat het een dame is, laten we dat toch maar even benadrukken.'

Tot slot nog een kijk- en luistertip. Afgelopen zomer ging op het festival van Aix-en-Provence de nieuwe opera *INNOCENCE* van Kaija Saariaho in première. De beklijvende productie is integraal te bekijken op de website van arte.tv. ■

CARLO SIAU

HET COLLECTIEF

Zondag 13 februari 2022 · van 11 uur tot 12.15 uur
20 | 18 | 10 euro en kansentariaf voor 4 of 2 euro

Toon Fret | fluit · Martijn Vink | cello
Thomas Dieltjens | piano
met Katrien Baerts | sopraan

Chansons madécasses (1925–1926)
· Maurice Ravel (1875–1937)

Sonatine voor fluit en piano (1943)
· Henri Dutilleul (1916–2013)

Die Aussicht (versie 1998)
· Kaija Saariaho (1952)

Le Balcon (1888) uit *Cinq poèmes de Baudelaire*
· Claude Debussy (1862–1918)

Oi Kuu (1990)

· Kaija Saariaho

Trois Aquarelles (1915)

· Pierre Gaubert (1879–1941)

Info en reservatie

CC Ter Diltf | 03 890 69 30 | www.terdiltf.be

KERSTMAGIE 2021

De tweede editie van Kerstmagie in Hingene was opnieuw een schot in de roos. In het gezelschap van een ceremoniemeester gingen bezoekers op een spannende audiovisuele ontdekkingsstocht. Die bracht hen langs de meest sfeervolle en feeriek verlichte kamers van het kasteel. Samen ontrafelden ze het mysterie van de Twinkelings.

Met dank aan de vele vrijwilligers, die dankzij hun inzet Kerstmagie net nog iets magischer maakten.

Foto's: © Willem Rosiers

Even ontsnappen in het park

Robert, zevende hertog d'Ursel, met zijn kinderen Henri en Hedwige (ca. 1905) · © Château d'Ursel, Durbuy · © Privéverzameling

In het kader van het toeristisch hefboomproject 'Van Steen tot Steen langs de Schelde' investeren Toerisme Vlaanderen en de Provincie Antwerpen in een betere toegankelijkheid en beleving van het park. Na de infrastructuurwerken van vorig jaar lanceren we in april ook een infopunt, een wandelbrochure en twee gloednieuwe escape games.

Publieksparking

In de lente van 2021 werd de publieksparking heringericht. Er kwam een efficiëntere indeling in parkeervakken en zes vakken voor mindervalide bestuurders. Het geheel kreeg een groener karakter door zoveel mogelijk gebruik te maken van verhard gras. Door de bestaande parking 1,5 meter uit te breiden naar het noorden en 7,7 meter naar het westen werd het aantal parkeerplaatsen verhoogd van 40 naar 60. Langs de randen van de parking schermen hagen en een struikengordel de auto's visueel af van de rest van het park. Ten westen van de parking werden ook tien nieuwe solitaire bomen geplant. Tot slot wordt het hemelwater nu ook maximaal afgevoerd naar de walgracht.

Zijingang

De werken aan de zijingang en de omgeving van Het Laathof werden half januari voltooid. De oude dolomietverharding zat vol met putten en het wegdek was niet meer bestand tegen het dienstverkeer. Bij hevige

regenval stroomde al het water bovendien in de richting van Het Laathof, dat meerdere keren per jaar onder water kwam te staan. De nieuwe inrit werd uitgevoerd in beigekleurige beton en is voorzien van ruime goten die het hemelwater afleiden naar de walgracht. Tegelijk werd de personeelsparkeerplaats naast Het Laathof aangelegd met waterdoorlatende betonstraatstenen. We maakten van de gelegenheid gebruik om een elektriciteitskast voor evenementen te plaatsen en om de dakgoten van het Laathof af te koppelen van het rioleringsnetwerk. Ook dat hemelwater wordt nu dus gebufferd in de walgracht.

Infopunt

Aan het begin van de zijingang staat het poortgebouw. Het werd in 1728 gebouwd samen met een gelijkaardige constructie langs de andere kant van de poort, die nu verdwenen is. De gebouwtjes deden eeuwenlang dienst als brouwerij en mouterij. Na de restauratie in 2008 kwamen er openbare toiletten in het linkerdeel van het poortgebouw. Het rechterdeel wordt vanaf april ingericht als infopunt. Je vindt er informatie over de kastelen van de Schelde, het kasteeldomein d'Ursel en de vele activiteiten die we organiseren. Het poortgebouw wordt ook het startpunt van de wandelbrochure en de nieuwe escape games.

Wandelbrochure

Doorheen de eeuwen nodigden de opeenvolgende hertogen hun gasten graag uit voor een *tour du propriétaire*, hun favoriete wandeling langs de mooiste plekjes in het

park. In de geest van de hertog neemt deze brochure je mee door de geschiedenis van het kasteeldomein. Ze leidt je van het poortgebouw naar het kerkhof, langs Het Laathof en door het bos links naast het kasteel. Via het brugje achteraan de spiegelvijver verken je het parkbos en daarna steek je de gronddam over. Je volgt de platanendreef, het Hinkpad, de eikendreef en het beukenkathedraalbos. Je passeert het Atelier van Antonine, de fruitmuur en het Keiligbosquet en zo wandel je terug naar de oprijlaan.

Escape games

Beleef het park op een unieke manier met onze nieuwe escape games. Vanaf 10 jaar kan je op pad met Sophie en Juliette, twee gravinnetjes die 150 jaar geleden de zomer doorbrachten in Hingene. Samen met je vrienden of familie trotseser je spannende uitdagingen, los je raadsels op en ontdek je hun boodschap voor de toekomst. Meer geëfende spelers ontrafelen het mysterie van de verdwenen hertog. Officieel bezweek de 36-jarige Henri d'Ursel in 1875 aan de gevolgen van tuberculose. In de Brusselse salons en de Hingense herbergen ging echter al snel het gerucht dat zijn halfbroer Joseph er voor iets tussen zat. Hij was brandend ambitieus en ervan overtuigd dat hij een veel betere hertog zou zijn. Volg Joseph tijdens zijn wandeling door het park en ontdek de ware toedracht. Voor beide games heb je per groepje van vijf personen een smartphone nodig. Je kan op eigen houtje spelen tijdens de openingsuren van het park. Reserveren en betalen doe je vooraf via www.kasteeldursel.be. ■

AGENDA

Wandelen en spelen in het park

Open van zonsopgang tot zonsondergang

Via de monumentale poorten betreed je een oase van rust. Kom picknicken met zicht op het kasteel of speel op de uitgestrekte grasvelden. Wandelpaden leiden je langs waterpartijen en door oude dreven en met wat geluk zie je onderweg een eekhoorn, een roofvogel of een ree. In onze bezoekersgids, die je gratis kan meenemen in het poortgebouw of aan de hoofdingangen, verneem je alles over de geschiedenis van het kasteeldomein. Vanaf de paasvakantie kan je het park ook op een unieke manier beleven via onze nieuwe escape games.

Lees meer op pagina 14.

Concert met Het Collectief

Zondag 13 februari 2022 · van 11 tot 12.15 uur
20 | 18 | 10 euro en kantsentatief

Lees meer op pagina 10 en 11.

Info en reservatie

CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

Dansen als een edelman

Zaterdag 26 februari, 26 maart & 9 april 2022
van 9.30 tot 17 uur

Na het bijzonder geslaagd Winterbal 'La Belle Époque' nodigen we jullie graag uit voor de voorjaarscursus 'Dansen als een edelman' (1850–1914). Lieven Baert leert je de passen en figuren van originele quadrilles, *pas de quatres*, walsen, mazurka's, cancans, galops en vroege Amerikaanse ragtime-dansen uit de periode tussen 1850 en 1914. Lionel Bams speelt de muziek live op onze Steinway vleugelpiano. Er zijn nog enkele plaatsen vrij op 9 april. Mail naar info@kasteeldursel.be!

Concert met Mosa Trio

Zondag 6 maart 2022 · van 11 tot 12.15 uur
16 | 14 | 8 euro en kantsentatief

Aan de hand van drie composities gaat Mosa Trio op zoek naar de oorsprong en identiteit van de Europese klassieke muziek. We beginnen bij het begin: de Habsburger Joseph Haydn stond mee aan de wieg van het pianotrio als genre. Als leraar van Ludwig van Beethoven was hij ook bepalend voor de ontwikkeling van de Duitse muziektraditie. Vervolgens zoeken we het contrast op met het *Pianotrio* van Gabriel Fauré. Als leerling van Saint-Saëns en leraar van Debussy staat Fauré

Roeland Hendrixx Ensemble

op een cruciaal kruispunt in de Franse muziek. In zijn pianotrio horen we een combinatie van romantiek, impressionisme en expressionisme, steeds *à la Française!*

Eindigen doen we met de laatste belangrijke Europese traditie: de Boheemse. In zijn *Eerste pianotrio* neemt Antonin Dvořák ons mee naar de rijke Boheemse klankwereld van hartstocht, smart en folklore.

Met Alexandra Van Beveren (viool), Paul Stavridis (cello) en Bram de Vree (piano)

Info en reservatie

CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

Toomomenten Bornemse Academie

Donderdag 10 & vrijdag 11 maart 2022 · 19 uur
gratis (na reservatie, opgelet beperkt aantal plaatsen)

De leerlingen van de specialisatie muziek en dans stellen hun afstudeerwerken voor.

Info en reservatie

Academie voor Muziek, Woord en Dans
academie@bornem.be

Concert Roeland Hendrixx Ensemble

Zondag 3 april 2022 · van 11 tot 12.15 uur
20 | 18 | 10 euro en kantsentatief

Het Roeland Hendrixx Ensemble verenigt drie topmuzikanten en serveert een bloemlezing van twee eeuwen kamermuziek waarin klarinet en altviool centraal staan. Deze twee protagonisten zijn nauw verwant aan elkaar. Warmte, melancholie en mysterie vormen de wezenskenmerken van beide instrumenten.

Het is dan ook verrassend dat de klank van dit unieke duo slechts in een paar meesterwerken vereeuwigd is. Tijdens dit concert krijg je drie parels gepresenteerd: het *Kegelstatt Trio* van Mozart, *8 Stücke* van Bruch en *Trio in A Major Op. 264* van Reinecke. Roeland Hendrixx (klarinet) en Sander Geerts (altviool) worden begeleid door niemand minder dan Liebrecht Vanbeckevoort aan de piano.

Info en reservatie

CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

Concert met Luc Devos

Zondag 24 april 2022 · van 15 tot 16.30 uur

Naar jaarlijkse gewoonte organiseert het Emmanuel DurlETFonds een concert in het kasteel. Dit keer is pianist Luc Devos te gast.

Info en reservatie

Emmanuel DurlETFonds
03 238 98 64 of 0473 42 73 27
andrea.durlet@skynet.be

Eind november keerden we voor één avond terug naar 'La Belle Époque'. Nadat iedereen een Covid Safe Ticket had getoond en voor de deur nog een zelftest had gedaan, kon er gedanst worden alsof het ergens tussen 1872 en 1914 was. Dansmeester Lieven Baert leidde tachtig gasten uit België, Nederland, Duitsland, Frankrijk en Hongarije door de passen en figuren van originele quadrilles, *pas de quatres*, cancons, galops en vroege Amerikaanse ragtime-dansen. Er was ook wat gekkigheid, typisch voor die periode. De zevenkoppige Tivoli Band zorgde onder leiding van Eric Mathot voor fantastische muziek en zo werd het een avond om nooit te vergeten.

